



Diskussionsmaterial

Telestolpar – utstakad väg för landsbygden?

Bakgrund

Genom det tidigare Televerkets försorg når det fasta telenätet befolkningen i hela Sverige. För ett par år sedan meddelade dock Telia, Televerkets arvtagare, att företaget inlett ett "teknikomställningsprojekt" med målet att ersätta gamla delar av nätet¹ med mobil teknik. Totalt estimeras 50 000 abonnenter i ett första steg beröras av beslutet. Det rör sig om abonnenter som idag är anslutna till telestationer med liten beläggning eller där ledningarna mellan abonnent och telestation är långa.² Moderniseringen av nätet innebär att teleledningarna och telestolpar i de berörda områdena som finns på allmän mark och tomtmark kommer att monteras ned. Uppskattningsvis rör det sig om en demontering som omfattar en miljon telestolpar på landsbygden och i glesbygden. Frågan är om det finns en alternativ användning i bredband istället för avveckling?

Det svenska stolplandskapet

De telestolpar som finns i Sverige är till allra största del tillverkade av furu och tryckimpregnerade med kreosotolja.³ Kreosot framställs genom destillation av stenkolkstjära och fungerar som skydd mot röta och insekter. Medlet är cancerogent och har under de senaste åren utvärderats av Kemikalieinspektionen på EUs vägnar. Slutsatserna av den bedömning som gjorts är dock att inget alternativ i nuläget skulle vara bättre ur miljösynpunkt.⁴ Kommissionen har därför gett klartecken att använda kreosot för nyproduktion av telestolpar fram till 2018.⁵

Kreosotimpregneringen bidrar till att bevara trä och gör att en telestolpe får en livslängd på ca 40-50 år. Livslängden varierar dock beroende av de geografiska förhållandena. I permafrost slits stolparna mindre, vilket kan ge dem en livslängd på upp till 80 år medan ett klimat med snabba omslag från varmt till kallt kan reducera livslängden till ca 30 år. En annan faktor som påverkar livslängden på stolparna är hur företagen som köper dem väljer att utföra impregneringen. Skanova, som är Sveriges största kund för av telestolpar, har exempelvis i syfte att förbättra arbetsmiljön för linjearbetare valt att köpa stolpar som impregnerats med en mindre mängd kreosotolja.⁶ Åtgärden

¹ Avser delar som idag saknar fiber eller där det inte finns bredbandsabbonenter på xDSL.

² Telia, "Teknikskifte", [<http://www.telia.se/privat/teknikskifte/teknikskifte.page>] 2015-05-20

³ Telestolpar kan också tillverkas av betong, stål och kompositmaterial.

⁴ Den stora fördelen med kreosot är att det inte lämnar några skadliga restprodukter vid förbränning. Trä behandlat med träskyddsmedel blir miljöfarligt avfall.

⁵ Ett förbud uppskattas ha medfört kostnader för Sverige på ca 100 miljarder kr. Kemikalieinspektionen, "Klartecken för kreosot i ytterligare fem år", [<http://www.kemi.se/sv/Innehall/Nyheter/Klartecken-for-kreosot-i-ytterligare-fem-ar/>] Obs! Artikeln är från 2011.

Kemikalieinspektionen, "Kreosot" [<http://www.kemi.se/sv/Innehall/Fragor-i-fokus/Kreosot/>] 2015-05-20

⁶ Detta innebär att stolparna har mindre tendens att "svettas" – dvs bli kladdiga och smetiga av solvärmens under vår och sommar. Intervju med Staffan Bruzelius, Rundvikre Poles AB

har varit viktig då telenätet kräver ständigt underhåll. Enligt egen uppgift från Skanova ersätts i storleksordningen 25 000 stolpar per år på grund av problem med ex röta.⁷

Bredbandstillgång

Telestolpar har också bäring på landsbygdens bredbandstillgång. En av de stora utmaningarna för landsbygdens bredbandstillgång utgörs i nuläget av höga initiala investeringskostnader som ska delas av en litet antal personer. Eftersom grävkostnaderna beräknas uppgå till ca 50-70 procent av de totala kostnaderna för bredbandsutbyggnad finns stora summor att tjäna om grävning kan undvikas. Ett sätt skulle kunna vara att nyttja de befintliga telestolparna. Stolparna finns i hela Sverige och når i de flesta fall fram till enskilda villor oberoende av om dessa är lokaliserade i täta skogar, i djupa dalar eller på höga berg.

Det saknas idag publika uppgifter om den generella konditionen på telestolparna per teleområde. Inga uppgifter finns heller om stolpparken i de områden som är föremål för teknikomställningsprojektet. många telestolpar har tvåsiffriga tal i återstående livslängd förefaller det dock vara kapitalförstöring att ta ner stolparna. Istället för att aveckla stolparna skulle ett alternativ vara att ersätta teletråden med en optisk fiberkabel. På så sätt skulle de vara möjligt att dra fiber fram till hushåll som idag ligger i "vita fläckar", det vill säga i områden som är ointressanta ur kommersiell synvinkel.

Rent ekonomiskt finns det också skäl att överväga denna modell. Publika uppgifter för Telias kostnad för teknikomställningen saknas i nuläget, men om Telia istället för att montera ned stolparna nöjer sig med att enbart ta ner koppartråden (vilken kan betinga ett högt andrahandsvärde) och samtidigt hänga upp en fiberkabel torde andra aktörer (byanät) kunna ta över ansvaret för de berörda stolparna. På så sätt kan snabb bredbandsaccess till en rimlig kostnad tillhandahållas. Lösningen innebär dock att byanätet tar på sig en underhållskostnad. Denna torde dock vara beskedlig, men inbegriper givetvis resurser för inspektion av stolplinjerna samt att ersätta stolpar som skadats. Snittpriset för en ny telestolpe ligger i nuläget på ca 75 kr exklusive logistikkostnader, men kostnaden kan snabbt dra iväg om många stolpar behöver lagas. Konditionen är som nämnts okänd.

Dessutom kan robustheten i ett nät baserat på luftledning kraftigt ifrågasättas. Fiberoptisk kabel är långt mer känsliga än de gamla kopparledningarna vilket kraftigt försvårar underhållsarbete. Som ytterligare försvårande faktor är att Telia är negativt inställda till att låta andra aktörer överta stolparna (inte minst då det inte kan garantera kvaliteten).

Skanova är dock skeptiska till att överlåta stolpar då de inte kan garantera kvalitén. Redan i nuläget finns dock en privat andrahandsmarknad för begagnade stolpar.

⁷ Rundvirke Poles som tidigare levererat stolpar åt Skanova uppger dock att det ca 10 000 – 12 000 stolpar per år byts ut.